

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1662

Het. II. Capittel Vande Ketterije der Iovinianen. Anno 400.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71393)

godts-dienstigheydt v'onderhouden, dan de selve te ghebruycken met vryheydt.

Daer hebt ghy Epiphanius van haer beroozdeelt / niet alleen als superstitieus, maer oock als ketterisch, ende strijdende teghen Schrifure, doch de goede mannen en hebben niet ghebacht dat Epiphanius hier in ober-een-quam met d'andere Outbaders / ende de ghewoonte vande hesle Recht-sinnighe Kercke. Maer wat wonder? sy zijn wijser als de heele oude Kercke / ende meer verlicht om de Schrifure te verstaen / als die is gheweest.

HET II. CAPITTEL

Vande Ketterije der I O V I N I A N E N.

Anno 400.

§. I.

Het eerste stuck raeckende de maeghdelijcke reynigheydt.

HEt gheboelen dies aengaende van dese Seece heeft ons met clare woorden upghedruckt

Door eerst den H Augustinus *Hares* 82. Jovinianus. seyd hy / vergheleek de maeghdelijcke reynigheydt van religieuse Vrouwen, ende de onthouinge van manspersonen, verkiessende een onthoudende leven, aende verdiensten vande suyvere, ende ghetrouwe houwelijken: Soo dat eenighe gheheylighe Maeghden, nu oudt wesen de, tot Roomen, daer hy dit leerde, hem ghehoort hebben de, men seght ghetrouwt te wesen. Hy self nochtans en hadde

X

hadde

hadde gheen huysvrouwe . noch en wilde gheen hebben, niet om meerder verdienste by Godt, 'twelck hem in't eeuwigh leven soud' kunnen baten, maer om den teghenwoordighen noodt, dat is, om dat den mensch niet en soud' lijden de moeyelijckheden van't houwelijck.

Ten tweeden: den H. Isidorus Hispalensis *Lib. 8. Origin. cap. 5.* De Jovinianen, seydtt hy/ leeren, datter gheen onderfcheyt en is tusschen het houwelijck, ende den maeghdom.

Ten derden: Guido Carmelita *Sum. Hares. cap. 62.* De Jovinianen, seydtt hy/ dwalen, om dat sy den maeghdelijcken staet gelijk maken aen't houwelijck, ende den selven niet voorstellen.

Ten leesten, den H. Hieronymus *Lib. 1. contra Iovin. Jovinianus* seght, dat de Maeghden, Weduwen, ende ghetrouwe van de selve verdiensten zijn, in dien sy niet en verschillen in alle andere wercken.

Waer op hy datelijck de selve dwalinghe/ ende ketterije met een heel boeck gaet wederlegghen/ segghende onder anderen:

De ghene die seght dat de verdiensten van Maeghden, Weduwen, en de ghetrouwe ghelijck zijn, die doet soo veel injurie aen den maeghdom, als hy-se verghelijckt by het houwelijck, dan aen het houwelijck, segghende, dat dit soo veel gheoorloft is, als het tvveede, ende derde.

Daer naer brenghet hy verscheyden exempelen hy/namelijck vanden H. Joannes, Jacobus, Paulus, de dochters vanden Apostelen Philippus, ende meer andere/daer mede bewijssende d'upnemenhepde vanden maeghdelijcken staet / ende de besouderere privilegien die soodanighe menschen / in desen staet levende/van Godt hebben ontfanghen.

Hoe spreken nu onse Nieuw-gherefozmeerde van dese materie? hoort

Voor eerst: Joannem Calvin in Ep. 1. ad Corinth. cap. 7. op dese woorden Pauli: *sy is gheluckigher indien sy alsoo blijft: Waerom? brenghet hy: om dat den weduwelijcken staet in hem selven een deught is. Neen. Maer om dat sy min veranderinghe sal hebben/ende sal byper wesen van aerdsche sorghebaldigheden.*

Item.

Item, in *Harmon. Evang. cap. 19. Matth. 5. 12.* **God** is't dan/ seyd't hy/ eene dwaese fantasije / dat onghehouwt te zyn / eene deught is / want in hem selven/is't Gode niet aenghenamer dan het basten/ ende en is niet weerdigh / onder de diensten die Godt van ons bereyft/gherekent te worden.

Ten tweeden, Daniel Chamierus *Panstrat. Tom. 3. lib. 20. cap. 21. §. 13.* **Baer** hy schryft teghen Bellarminum, de welcke leert / dat de maeghdelycke onthoudinghe van meerder verdienste by Godt is/ als de supberheyt des houwelycks; seght onder anderen: **De Oudt-vaders** / namelijck Hieronymus, Anselmus, Augustinus, ende andere/ dit leeren de / hebben meer ghetooont hare curieuse uytboztelende verstandigheyt / als een bestandigh/ ende vast oordeel.

Ten derden, Guilielmus Perkinus *Tom. 1. Demonst. Problem. pag. 333. §. 10.* **De Vaders** / seyd't hy/ hebben altemet aen de maeghdelycke reynigheyt te veel toe-ghegeven.

CATHOLYCKE AEN-MERCKINGHE.

Bemerckt dat hier gheene questie en is vande belosten ten opsichte vande maeghdelycke reynigheyt/noch oock gheene questie van't houwelyck der Gheestelycke: maer alleen vande maeghdelycke reynigheyt in haer selven / ende oft sy verdienstigh is/ ende niet verdienstigher is als het houwelyck.

De Jovinianen seyden dat neen; Sy vergheleken, seght *Augustinus*, de maeghdelycke reynigheyt, aen de verdiensten van't houwelyck. **Sy** leeren/segh: Hieronymus, dat de Maeghden, Weduwen, ende ghetrouwe van de selve verdienste zyn. Sy en maken gheen onderscheydt, seght *Isidorus Hispanensis* tusschen het Houwelyck, ende den Maeghdom.

Wat seght *Calvijn*? die en wil niet alleen niet toestemmen/ dat den staet van onthoudinghe een deught

deught is, maer oock / dat hy soude gherekent worden onder de goddelijcke diensten.

Wat seght Chamierus ? Hy seght dat de Oudt-baders die gheleert hebben / dat den maeghdelijcken staet van meerder verdienste is als't houwelijck / gheen bestandigh, ende vast oordeel ghebadd hebben.

Perkinsius seght / dat sy den booznoemden staet te veel hebben toeghegheven ; alsoo en komen sy niet alleen over-een met de leeringhe van Jovinianus, maer bestrijden daer-en-boven de oude Rechtsinnighe Oudt-baders.

Ten anderen, seyde Jovinianus, dat hy niet en wilde trouwen / niet om meerder verdienste by Godt, maer alleen om vry te zijn van de moeyelijckheden des houwelijcks.

Alsoo spreeckt oock Calvijn, dat den staet van onthoudinghe is / niet als een deught, maer om vryer te wesen van aerdsche forghvuldigheden.

Ten lesten, heeft Jovinianus met dese sijne ketterij sommige gheheylighde Maeghden verleydt, ende ghebracht tot het houwelijck.

Het selve heeft-men / namelijk in Duytschlandt konnen sien / ende andere landen / soo wanneer dat dese leeringe vanden Ketter Jovinianus begon veruenteut te worden.

A E N - H A N G H S E L.

DE Chronijck-schrijber van Maeghdenburgh Cent. 4. cap. 5 pag. 381. en durven niet loochenen dat dit de leeringhe is gheweest van Jovinianus, doch soo sy wel mercken / dat sy hier in met hem over-een quamen / soo hebben sy liever ghebadd Augustinum, ende Hieronymum te condemnere van ketterij / als Jovinianum : Dare woorden zijn dese :

Hieronymus, segghen sy / ende Augustinus, hebben aen de *Jovinianen* cenighe voorstellinghen toegheschre-

vca

ven als wesende valsche, ende dwalinghen: de welke, indien der gheene andere quade, ende berispelijcke omstandigheden en zijn byghecomen, sy en verschillen van't Woordt Godts niet; ende die zijn meer voor ketteris te houden, die contrarie staende houdea: als te weten: Dat de maeghdelijke reynigheydt, oock van gheheylichde vrouwen, ende d'onthoudinghe vande mannen, inde heylighen die een onthoudende leven verkiesen, in verdiensten ghelijck is aen't suyver, ende ghetrouw houwelijck.

Dit lesste leerde Jovinianus, dit bestrijden Hieronymus, ende Augustinus, houdende dit vooz ketterisch/ende leerende contrarie; Soo worden dan hier dese twee Ondt-baders vande Chronick-schrijvers als ketteris verdoemt / ende de leeringhe vanden ketter Jovinianus vooz goetd ghehouden.

§. II.

Het tweede Stuck vande Ketterije der Jovinianen, raekende het vasten, ende onderscheydt van sekere spijsen.

Wat hier van is / sullen ons verhalen de heylighe Ondt-baders.

Ten eersten den H. Augustinus *Heresi* 82. De Jovinianen, seydte hy / leeren, dat het vasten, ende onthouden van sekere spijsen, niet nut is.

Ten tweeden, den H. Hieronymus *Lib. I. contra Iovin.* Sy leeren, seydte hy / datter gheen onderscheydt en is tusschen het onthouden van spijsen, ende tusschen het eten der selver, met danck segghinghe.

Ten derden, den H. Ambrosius *Epist. 82. ad Eccles. Vercell.* Sy leeren, seydte hy / datter gheen verdienst en is van de abstinencie, gheen vande soberheydt.

Hoe wilt ghy de leerlinghe van de Nieuw. Ghereformeerde beter upghedruckt hebben?

Seght Ioannes Caluyn niet in *Cap. 1. Timoth. v. 3.* sprekende van t'onderschept der spijzen: Het ghebieden der dinghen die vyz sijn / t'yz in t'gemeen / t'yz in t'besonder / is altyts dubbelsche tyranie?

Deschuldicht hy niet de Our-vaderg *lib. 4. Instit. Cap. 12. §. 19.* om dat sy / soo hy seght / het vasten te onnatuurlijck hebben ghepuzen / ende onder de booznaemste deuchden verheben? ende dat sy hier inne niet heel en konnen ontschuldicht werden / om dat sy een saet van supersittie ghesaeyt hebben?

Seght hy niet in *Harmon. Cap. 2. Luca:* Wy moete dit onderschept weren / dat Godt eygentlijck dooz ghebeden ghedient wozt / maect niet alsoo dooz het vasten?

Seght hy niet *Matth 6. v. 17.* Dat Christus aen het vasten / loon van Godt helooft / is een sonneygentlijcke wijze van spreken / het vasten is in sijn eygen selven een middelmatich werck.

Stelt hier beneffens Daniel Chamierus *Tom 3 Lib. 19. Cap. 4 §. 9.* Daer en is / seyt hy / ter oorzake vande Religie niet veel aen ghelegghen / wat ghy eedt / ofte dynckt / als ghy maect de maticheyt niet te buyten gaet.

Hoozt nu Guilielmum Perkinsum *Controu. 12. Ca. 2.* Wy oordeelen / seyt hy / dat het onderschept van spijzen / eene sottre / ende schadelijcke sake is.

Met hem komt over een Petrus Cabeljau in sijn *Catholijcke Vvaerheyt pag. 153.* Men maecht / seyt hy / de Chyistenen sottelijck wijs / dat het een behagelijck vasten booz den Heere wesen sal / als men sich van eene sekere soorte van spijse maect weet te onthouden.

Deeght hier hy de Professeurs van Leyden in *Synopsi di. p. 37. pag. 521.* Ongherpyndelijck / segghen sy / stellen de Papisten het vasten in onderschept / ende verlicfinge van spijzen.

Item:

Item: Het vasten is een middelmatighe / ende onbescheyden sake / upt sijn selven noch goet / noch quaet.

CATHOLYKE AEN-MERCKINGE.

Hier en is wederom gheene questie rackende eenigh ghebodt van t'erven van sekere spijsen: Maer de questie is alleen/of de Out-vaders de Iovinianen ghestelt hebben in t'ghetal der ketteren/om dat sy enckelijck leerden / dat het vasten/ ende onthouden van sekere spijsen niet batick/of nut was/ niet verdienstich / ende datter gheen onderschept en was tusschen het erven van sekere spijsen / ende tusschen het eten: t'is seker dat sae / ende de Chronijck-schryver van Maeghden-burgh en erven t' niet ontkennen; volghet dan dat de Nieuw-ghereformeerde diesaengaende oock als ketters verdoemt worden / want.

Ten eersten, De Iovinianen leerden / datter gheen onderscheyt en was tusschen het onthouden van spijsen, en tusschen het eten, soo ghetuyghet Hieronymus. Hier mede komt over een Chamierus, als hy seyt / datter niet veel aen ghelegghen en is wat ghy eet ofte drinckt.

Ten tweeden de Iovinianen seyden dat het onderscheyt van sekere spijsen niet en kan baten, of nut sijn, soo getuyghet Augustinus.

Dit steint toe Perkinusius, ende met hem Cabeliau, als sy dit onderscheyt mede houden vooz een sorte, ende schadelijcke sake.

Ten derden de Iovinianen leerden dat het vasten/ ende onderscheyt van spijsen niet verdienstich was: soo ghetuyghet Ambrosius.

Soo leert oock Ioannes Caluyn als hy seyt dat het vasten een middelmatig werck is / sae gheen loon verdient; ende met hem de Professours van Leyden, segghende / dat het noch goet noch quaet is,

fae dat het ongherymt is onderscheyt te maken van spijfen.

Maer al dit/soo komter de censure van Caluyn noch by/de welke de Out-vaders booz onmatich, ende schuldich uptroeyt / die het vasten onder de deuchden hebben gherekent. Teghen de welke hy seght dat het gheen deucht en is, ende dat Godt door het selve niet eygentlijk gediend wort.

Ydele uytvlucht van Partye.

Dominus Cabeliau in sijn Memory-boeck *Parte 2. pag 743* seght dat Augustin^{us} in de *Manicheen* als wat quaets, ende superstiticus aen-merckt, dat sy sommiche spijfen teenmael vermyden, ende niet en wilden ehebruyken, om haer niet te verontreyngighen.

'T is een wonder handel vande Ghereformeerde: Is het nu niet hondert/ en hondertmael geseyt/ende ghethoot met de eyghen woorzen Augustini, dat hy het derben van bleesch / ende wijn booz goet hout/namen. *lib 2. de morib. Manich.* van my hier bozen oock ghetceert; ende dat hy alleen de Manicheen booz superstiticus hont / ten eersten, om dat sy dit deden tot een quaet eynde; ten tweeden, om dat sy het bleesch in sijn selve booz quaet hielden / als wesende vande dupbel ghemaect; staet dat niet klaer in Augustino? en sal men hem dan noch durben toeschryben dat hy in r'gheineen/ ende absolutelyck het derben van sekere spijfen booz quaet/ende superstiticus hont/doock als het tot een goet eynde ghedaen wort/ namelyck tot kastijdinge des lichaems / soo hy selve seght? Wat handel is dit/ altijt by r'syne te blieden/sonder eens aen te sien wat teghen-bewijfen men boozsiet/ of niet?

Twee-

Tweede uytvlucht.

Dominus Cabeljau pag. 743. ende 743. om te thoo-
 den dat Augustinus van opinie gheweest is/
 dat men elck een moet laten in vryheyt van va-
 sten/ sonder yemants conscientie te verbinden/
 tot dese of ghene vastendach; stelt me daer by
 plaetsen upt Augustino int lanck/ende breecht/ ge-
 trocken upt den 86. en 118. bries van de boozsepden
 Out-vader / daer hy alleen disputeert of men
 moet vasten/ op den Saterdach / ofte niet: hy
 seght dat die van Roomen, ende eenighe andere
 ghemeenten dit deden / andere niet / indien ghy
 dan/ seyt hy te Roomen spt/ vast/ indien ghy elders
 spt/ en vast niet; wie sal hier dese generale slot-
 reden upt trecken: Ergo Augustinus, en wilt de
 conscientien niet verbonden hebben in t' va-
 sten?

Ick sie wel dat D. Cabeljau namel/ den bries van
 Augustinus tot Casulanum niet wel door lesen
 heeft / twelck indien hy ghedaen hadde / soude
 daer ghebonden hebben/ een spreuke / ofte twee/
 die wel anders klinken.

Ten eersten, seght hier Augustinus: In die saken,
 van de welcke de heylighe schrifture niet sekers ghe-
 stelt heeft, de ghewoonte van het volck Godts, ofte de
 instellinghen vande voorouders moeten ghehouden
 worden voor een wet. Hier op maekte ick mijn re-
 denkelynghe alsoo: een wet verbindt / Ergo
 de wijse Augustinus het vasten op den Saterdach
 te Roomen ende elders booz goet beken / ende dat
 uytgheeft booz eene instellinghe der voor-ou-
 ders / ende dat hout booz een wet / ergo booz
 een sake die verbindt / waerom hy oock wilt dat
 de uytlanders te Roomen wesende op den Sater-
 dach/ souden vasten.

Ten tweeden seght Augustinus: My dunckt dat men
 in vasten moet volgen de ghewoonte van die, aen de
 welc-

welcke de regeringhe van de ghemeente bevolen is.

Ten derden: En wilt uwen Bisschop niet wederstaen in dese sake, ende t'ghene dat hy doet, volght dat sonder dispute, ofte scrupel. Is dit niet te segghen dat de Bisschoppen sekere ghestelde vastendaghen moghen instellen/het heel jaer deur/ aenghesien dat hy het vasten op den Saterdach te Roomen, ende elders probeert?

Maer t'ghene daer het hier meest op aenquam/ was op het onderschept der spijzen: Hier van seght D. Cabeljau, dat het Augustinus in den selben briesf hout booz superstitie: hy moet ons de woorden Augustini boozstellen / ende naerder aentwysinghe doen / want ick en hebbe in den heelen briesf niet een woort daer van konnen vinden.

HET III. CAPITTEL.

De ketterijen vande

VIGILANTIANEN.

Anno 400.

§. I.

Het eerste stuck raekende het eeren, ende besoecken vande Reliquien der Martelaren.

TEghen dese ketterg herft namelijk geschreven den H. Hieronymus, hier ober versocht wesende niet brieven dooz de Prie. sterg